

Talutubadest linnakirikutesse ehk miks õppida teoloogiat?

Mõnikord on kuulda ütlemist, et teoloogiline haridus ei ole olnud Eesti vabakoguduste alguloos tähtis. Et meil oli talutubades ise Piiblit lugenud meeste siiras usk ja sellest piisas, et evangeelium leviks ja inimeste elud muutuksid. Küsisin järgi meie liidu ajaloo ja identiteedi uurijalt Toivo Pillilt.

Toivo vastas: „See ei vasta tõele. Juba meie liidu koguduste algusaegadel 100 ja rohkem aastat tagasi oli teoloogia õpingutel ja teoloogilisel mõtlemisel väga oluline koht. Andres Tetermann, hilisem vaimulik juht, uuris Uut Testamenti nii saksa kui kreeka keeles, et paremini mõista ristimise tõde ja tähendust. Konverentsidel arutati teoloogilisi küsimusi, mõnikord põhjanevaid teemasid, mõnikord elu-olulisi asju. Adam Podin käis misjonikoolis Inglismaal, ja Hamburgi seminaris õppisid vahetult pärast esimest maailmasõda Karl Kaups, Johannes Lipstok ja teised. Oli küll tähtis – ja seda nii mitteformaalse kui formaalse õppimise mõttes.“

Aga miks peaks tänapäeval, kui nii palju jutlusi, artikleid, „podcaste“ ja raamatuid on saadaval, ikka veel teoloogiat õppima? Selleks on kaks olulist põhjust:

1. teoloogia on kogukondlik, mitte individuaalne tegevus,
2. meil on vaja „tõlgendusraamatikku“, millest lähtuvalt kõike muud mõista.

Vabakiriklik teoloogia ei ole kunagi isoleeritud personaalne harjutus. See on üksikristlaste, üksikoguduste ja koguduste liidu (ning selle õppeasutuse) ühine otsing Jumala Sõna ja Vaimu eneseilmutuse järele. Üksikristlasel on vaja kogukonda ja kogudust, üksikogudusel on vaja koguduste osadust ja ühist usuliikumist, et Jumalat ja tema tegutsemist paremini mõista.

Teoloogiat ei saa importida. Lõpuks pole meie rahvast valusalt räsitud ja siiani halvasti mõjuvad ristosjad muud kui teoloogiline imperialism. Või uus-kalvinistlikud „immigrandid“ või nende jüngrid, kes püüavad siinsetele kogudustele võõraid arusaamu jõuliselt ette kirjutada.

Ei, teoloogia peab olema loodud kohapeal, kohalike koguduste ja usklike palvetes, aruteludes, tunnistustes, lauludes ja jutlustes. Ja kui kogudustesse kogunenud usklike usuväljendused inspireerivad koguduste liidu ühist teoloogia sõnastamist ja õpetamist, on see meie kõigi ühiselt loodud teoloogiline arusaam Jumalast. Seepärast on tõeline teoloogia loodud kohapeal, konkreetsetes ajas ja ruumis, kohalike inimeste poolt, Jumala Sõnast ja Vaimust inspireerituna. **Tõeline vabakiriklik teoloogia on nii kogukondlik kui kontekstuaalne.**

Aga kas me ei võiks lihtsalt lugeda Piiblit ja elada selle järgi? Ilmselt oleme kõik kokku puutunud sellega, et ühte ja sama kogemust tõlgendavad inimesed erinevalt. Seesama juhtub ka ühte ja sama Piibliraamatut lugedes, eriti arvestades, et see koosneb kuuekümmne kuuest eri ajal kirjutatud ja eri stiilis raamatust. Tegelikult ka need, kes ütlevad, et nemad ei tõlgenda, tõlgendavad ometi. Nad valivad lihtsalt need tekstid, mida nad oma sõnul ei

tõlgenda. Mida segasemaks lähevad ajad, mida enam levivad „uue vaimuse“ ideed ja hängused variatsioonid, seda enam vajame selgeid teetähiseid. Rääkimata igasugustest imporditavatest kristluse piirimaadele jäävatest tõlgendustest. Seepärast vajame oma usulikkumise tõlgendusraamistikku, millega Piiblit lugeda ja kõike muud kuulata.

Ühel võimalikul tõlgendusraamistikul on kolm tasandit või kontsentrilist ringi. Esiteks need arusaamad ja õpetused, mis meid seovad kogu kristliku maailmaga, kõigi kristlike koguduste ja kirikutega. Neid nimetatakse **dogmadeks**. Dogmade hulka kuulub usuväide, et Jumal on Isa, Poeg ja Püha Vaim. Et Jeesus on inimeseks saanud, neitsist sündinud Jumala Poeg, kes lunastas ristil surres ja üles tõustes pattulangenud inimkonna. Dogmaks võib pidada ka seda, et ülestõusnud Kristus rajas maa peal oma koguduse, kes on kutsutud ja läkitatud kuulutama pattude andestust, armu ja igavest elu kogu maailmale, muutes nii inimelusid kui ühiskondi. Kui kristlik maailm kaotaks ühised dogmad, kaoks kristluse unikaalsus kõigi teiste uskude seas. Kaoks kristluse olemus.

Järgmine tõlgendusraamistiku tasand on **õpetused** (ingl *doctrine*). Õpetused on midagi, milles kristlikud kirikud võivad olla eri meelt. Näiteks kas ristitakse lapsi või täiskasvanuid; kas sõjas võetakse relv kätte või mitte; kas abielu on sakrament või inimeste lubadus, millele vaimulik õnnistust palub; kas preestritel on eriseisus või kas nad võivad abielluda; kas pühaõhtusöömaaeg on mälestussöömaaeg või armulaud – ja mida see tähendab. Neid näiteid on palju enam. Teoloogiaõpingud aitavad mõista nende erisuste olemust ja põhjuseid ning õpetavad argumenteerima, miks on meie kogudus just selline: ristides isikliku usu peale Jeesusesse, paludes õnnistust abielu üle, julgustades Jumala teenimist terve vaimuliku perekonna ja kogukonnaga ning uskudes, et inimese ja Jumala vahele ei ole tingimata vahendajat vaja. Ja mida me seejuures võime õppida teistest kristlikest traditsioonidest.

Kõige keerulisemaks läheb asi kolmandal tõlgendustasandil – siis kui tegu on **arvamustega**. Oleme vabakiriklik liikumine ja seepärast on igal usklikul vabadus ja vastutus oma elu küsimused, mis pole dogmaatilise ega õpetusliku iseloomuga, ise Jumala ees ja Piiblit lugedes selgeks mõelda ja palvetada. Millist tööd teha ja kellega abielluda? Mitu last saada ja kuidas seda saamist reguleerida? Millises koguduses oma kutsumust teostada ja kuidas panustada? Kuidas otsustada nendes kristliku elu teemades, mille kohta Piibel selget juhust ei anna? Õigupoolest olen juba nende asjade loetlemisega subjektiivne... niisugune loetelugi on arvamus...

Nigel Wright, kellelt selle kolmetasandilise jaotuse olen laenanud, on öelnud, et ilma dogmaatilise ühtsusega kaotab kristlik kirik identiteedi, ilma valmisolekuta aktsepteerida õpetuslikke erinevusi kaotab ta ühtsuse ning ilma eriarvamusi tolereerimata kaotab ta vabaduse. Ja lisab, et fundamentalistid kalduvad olema need, kelle jaoks kõik on dogma, ja teoloogilised liberaalid on need, kelle jaoks kõik on arvamus. (N. Wright 2018)

Viimaks, meie liidu liikmete enamus ei ela enam maakohtades ega kogune talutubades. Nii laiema ühiskonna kui kitsamalt koguduse liikmete hariduslik tase ja tööalane mitmekesisus on muutunud. Küsimus pole ainult doktorikraadides ega vastutusrikastes töökohtades. Küsimus on arukas eristamis- ja mõtlemisvõimes; jutlustes, mis on värsked ja vaimulikult toitvad; Jumala Vaimu hääle eristamises kõigist teistest, ka enda sisehäältest; juhtimises, kus

kaasatakse ja julgustatakse suurt hulka kogudusest; evangeelses innukuses, millest jõudu saades evangeeliumi arusaadavalt meie ajastu keelde tõlkida.

Küsimus on, kas me oleme piisavalt alandlikud, et üheskoos, siin ja praegu otsida Jumala parimat tahet ja seda välja elada? Sest õppimistahe ja -püüdlus pole midagi enam kui otsus anda Jumalale oma parim.